

BİLGELİĞİN YÜCELİĞİ VE GÖRKEMİ KARŞISINDA BEŞERİN DURUMU

Vatan Özgül

Bilgeliğin yüceliği ve görkemi karşısında beşerin; yani zâtı, hakikati bilmeyenin durumu trajik bir görünüm verir. Bu görkem, büyük bir gökdelenin yanında insanın kendini ne denli küçük hissetmesi gibidir.

Bilgeliğin, daha doğrusu bilgenin yüceliği ve bu yüceliğin doğal sonucu olan mutlak doğruluk, güzellik, iyilik, dürüstlük, adalet, hayır, rıza, sevgi, şefkat, merhamet üzere yaşama, her şeyi ve her yeri kaplayan yüce gönlü yani evrenselliği karşısında bir insanın, eksiklik–aciz duygusuna kapılmaması, o ruhun duyarsızlığı–gamsızlığı, körlüğü, cesaretsizliği ve inkârcılığından başka bir şey değildir. Nitekim insanın yeri geldiğinde yüksek tonla seslendirerek talep ettiği ve aslında ‘asli olarak’ ihtiyacı olan bu ilkelere–niteliklere karşı kayıtsızlığını başka bir biçimde açıklamak pek de mümkün değildir.

Duyarsızlık; yüceliğin erdem (*Arete*) olarak meydana çıkışına karşı kayıtsız kalmak ve ona benzeme gayreti içine girmemektir. Hatta böylesi bir talebin, niyetin, arzunun, özlemin olmayışı, bizzat bu kayıtsızlığın delilidir. Körlük; göz önündeki bilgeliği, yani o hale sahip olan bilgeyi ve onun edimlerini ‘herhangilik’ biçiminde algılamak şeklinde ifade edilebilir. Cesaretsizlik ise; Tanrı’nın bu dünyadaki aynası, temsilcisi, görüngüsü olan üstadın bilgeliğini şu veya bu biçimde sezmiş olanın, egosuna–nefsine, yani sahte benliğine yenilip o güne kadar sürdürdüğü dünyevi hayatından–madde dünyasından vazgeçmemek üzere, gördüğü ışığı görmezlikten gelmesidir. İnkârcılık ise bununla paraleldir; sahte benliğinin ‘gerçek benliği’ olduğu zannıyla (*Şirk*) yaşamak ve bilgeliğin yüceliğini, erdemlerini talep etmekten geri durmaktır. Tenezzül etmemektir; daha doğrusu bir bilgenin–üstadın arayışı içine girmemektir, çünkü hakikatin–bilgeliğin nuru ile nurlanmayan, bilgeliğin vaftiz edici–arıtıcı suyu ile yıkanmayan (*Katarsis*) bir kişi kendi başına, bilmediği o yüceliği ve erdemlerini talep edecek cümleleri dahi kuramaz. Edilgin (*Nous Patetikos*), aç ve susuz durumda olanın gıdasını verecek olan ‘etkin’ (*Nous Poetikos*) olandır. O, adeta ‘memeleri pişmiş sütle dolmuş bir Kibele’dir. ‘Adeta’ ifadesi aslında gereksizdir. O, aşkınlığı, doluluğu ve karşılıksız Hakk’a hizmetiyle birçok memesinden çölde susuz kalmışlara *logos*’unu–kelâmını verir. Ruhtan doğmuş olanın sütü çığ değildir. O, ana kaynaktır (*Serçeşme*). Rafinedir, halistir; çünkü ihlas üzeredir. Doğrudan bilir, yakîn olmuştur. Bilincinin bilincini bilir (*Tu Onto Episteme*). Onun kelâmında şek–şüphe yoktur. Kudret, coşku ve tükenmez bir enerjiyle (*Energia*) çıkan sözlerden etkilenmeyen insan, “*Bende ne kusur var?*” diye sormalıdır.

İşte görkem ve yücelik, bu sözlerin kapsayıcılığı, etkileyiciliği ve mutlaklığından ileri gelir. Peşi sıra, bağlamıyla, retorisi yani belagatiyle insanın farkında olmadan bam telini titreten bu ahenkli (*Harmonia*) sözlerin sahibi karşısında cüz olan, edilgen olan, bir an için durup asıl hazinenin, yani en büyük sermaye sahibinin sohbetinde olduğuna uyansa gerek.

'Hiçbir şeye sahip olmadan' salt 'yalın mutluluğu' deneyimleyen zamane ariflerinin–bilgelerinin yaşamlarına bakıp ya da geçmişte yaşamış bilgelerin hayat hikâyelerini–menkıbelerini okuyup da ibret almamak ahmaklık değil midir? Çünkü insan mutluluğu aramaktadır.

Bilgenin Memesinden (Haydar) Akan Süt:

Hak kelâm (*Logos*, ateşli söz) bizde bir değişime, dönüşüme neden olmuyor, bam telimizi titretmiyorsa bizde bir sorun var demektir. Eğer böyleyse bir 'ayna' bulmak şarttır: bizi bize, bizden hareketle gösteren bir ayna.

Arayış içindeki yolcu, kimi sözlerin Hak olduğu zannına kapılabilir. Ancak 'gerçek bir bilgeden' çıkmayan söz, ya dünya–madde dünyası bilgisidir, ya öylesine bir hikâyedir, bir dedikodudur ya da hurafedir. 'Gerçek Bilge' tanımlamasıyla zımnî olarak 'sahtelerinin de olduğunu' peşinen kabul ve iddia etmekteyiz.

İş görücü enerjisi olan *logos*'un bizde bir değişime–dönüşüme (*Metanoya-Metabol*) yol açmamasının nedeni; biriktirdiğimiz günahların kulaklarımızla kalbimiz arasındaki yolu tıkaması ya da kötü kalpliliğimizin kalp kapısını kilitlemesidir. Müzminleşmiş, kirden pas tutmuş bir kilidin açılması kolay olmasa gerek. Bunun yanı sıra bir yeti ya da Tanrısal bir veri olarak 'idrak yeteneği', kelâmın iş görmesinde yardımcıdır. Ya da tam ters bir bakış açısıyla; böylesi bir yetenekten mahrum olan, 'sözden nasibini alamayacak' anlamına gelir. Bu noktada üstatların "*Çorak bir toprağa atılan tohumdan ekin çıkmaz*" sözü akla gelmektedir. Ancak gayret edene Tanrı'nın inayet edeceği (*Grace*) ve muhakkak nasibini alacağı da söylenmekte, bu yolda umutsuzluğa yer olmadığı da ifade edilmektedir. Geri durmak, öze mukayyet olmak ve evimizi temiz tutmaya çalışmak, iş görücü sözün (*Nous Poetikos*'un – Proton Kineon'un *Logos*'u) işlevinden istifade etmek açısından önem arz eder. Hakikatten paye almak için, insan ev ödevini yerine getirmelidir.